

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA, ^{20.}
DE
SENECTUTE
VIRIDI,

Wie man ein lebhaft und gesundes Alter erlangen
und erhalten könne,

Quam

AUSPICE DEO PROPITIO,
Ex Consensu atque Auctoritate Gratiſſa Facultatis Medicæ,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,
P R Æ S I D E,

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

SACR. MAJ. REG. PORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB.
CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE
PUBLICO ORDINARIO, ETC.

DECANO H. T. SPECTATISSIMO,

Domino Patrono ac Promotore suo, omni honoris cultu prosequendo,

PRO GRADU DOCTORIS

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS DO
CTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQUE CONSUVETIS

ANNO MDCCXXI. D. NOVEMBR.

Publicæ ac placidæ Eruditorum ventilationi subijciat

AUCTOR RESPONDENS

GOTTLOB FRIDERICUS KREBS,
JOESTADT. MISNICUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

27
DISSSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
SENECTUTE
VIRIDI.

Esie man ein lebhaft und gesundes Alter erlangen
und erhalten könne

AGBIDE DES PROPITIO.
Et Carolo nuper doctorate Gratia honoris habita
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,
P R E S I D E
DN. D. MICHAEL ALBERTI
SACR. MAJ. REG. BORUSS. AULIC. ET CONSIST. MAGDAB.
CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE
PUBLICO ORDINARIO, etc.

DECANO B. T. SPECTATISSIMO
Domino Patrono et Receptoris fac. omnibus in corpore
PRO GRADU DOCTORIS
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS DO
CTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,
ANNI MDCCLXII. 2
NOVEMB.
AUCTOR RESPONDENS
GOTTLIEB FRIDERICUS KREBS,
MEDICUS.

HABE MAGDEBURGICE
TYPIS JOH. CHRISTIANI KENDELLI, ACAD. TYPOGR.

PERILLUSTRI
GENEROSISSIMO, AC EXCELLEN-
TISSIMO DOMINO,
DOMINO
FRIDERICO AUGUSTO
DE KÜHLEWEIN,
DOMINO DYNASTAE
IN RASCHWITZ,
SACRAE REGIAE POLONICAE MAJESTATIS,
ET ELECTORIS SAXONICI RERUM BELLICA-
RUM CONSILIARIO INTIMO,

DOMINO AC MAECENATI SUO
GRATIOSO,

HOC OBSERVANTISSIMI ET GRATISSIMI
ANIMI MONUMENTUM SUMMA PIETATE,
RELIGIONE AC REVERENTIA

D. D. D.

AUTHOR RESPONDENS.

PERILLUSTRIS, GENEROSISSIME
ATQUE
EXCELLENTISSIME,
DOMINE GRATIOSE,

Esti majorem in modum ve-
reor, *PERILLUSTRIS*
DOMINE, ne in teme-
ritatis suspicionem apud mul-

) 2

tos

tos veniam, qui leve & non lima-
tum satis specimen, primumque in-
genii mei foetum **GENEROSIS-**
SIMO NOMINI TUO præ-
scribere sustineam: vicit tamen ju-
stissimum metum, & eruditionis,
quam in **TE** singularem omnes su-
spiciunt, & reverentur, admiratio
& **TUORUM** in me Merito-
rum assidua cogitatio. Quod si e-
nim mecum reputo, quanta Gratia
atque Patrocinium ante quatuor an-
nos me hominem tenuis plane for-
tis,

tis, nulliusque dignitatis ad TE ad-
miseris, admissum quam benignissi-
me audiveris, Lipsiæque actu stu-
dentem summis amplissimisque be-
neficiis cumulaveris, extra me pla-
ne sum positus, nec satis possum fa-
cilitatem erga me TUAM & pro-
pensionem admirari ac prædicare. Ma-
gnitudinem igitur beneficiorum me-
ritorumque TUORUM, quæ in
ipsis tanta est, ut eam oratione com-
plecti non valeam, perpensus, pie-
tatis meæ esse, judicavi, ut TIBI,

mob

) (3

PER-

PERILLUSTRIS DOMI-
NE, deficiente mihi munere, levi-
dense hocce specimen mente offe-
ram submissa & consecrem. Acci-
pias itaque, PERILLUSTRIS
MAECENAS, serena fronte,
hoc non ut eruditionis cujusdam,
sed ut gratisimi, honestissimi, ob-
servantissimi animi candidissimos te-
stes, & persuadeas TIBI, hanc
curam fore infixam animo meo sem-
piternam, ut TIBI, si tanta TUA
beneficentia ac clementia non qui-
dem

dem dignissimus, certe tamen gratis-
tissimus esse videar. Præstabit Sum-
mus rerum omnium Arbiter preces
diurnas nocturnasque meas, &
**TE, CONJUGEM PERIL-
LUSTREM,** atque Ascanium
Generosissimum ad Avitas Paternas-
que virtutes mirifice enitentem, ab
omni periculo immunes tuebitur, at-
que rebus omnibus ex animi senten-
tia fluentibus, servabit quam diutissi-
me. Singularem vero ac inusitatissi-
mam **TUAM** mihi proxime abitu-

ro

ro & conservet, & in dies augeat
gratiam, quod precibus orat omnibus

PERILLUSTRIS, GENEROSISSIME

ATQUE

EXCELLENTISSIME DOMINE,

DOMINE AC MAECENAS

GRATIOSE

PERILLUSTRIS TUI NOMINIS

Dab. Halæ Magdeb.

die Novembr.

M DCC XLI.

observantissimus & devotissimus

GOTTLÖB FRIDERICUS KREBS.

PROOEMIUM.

DE Cyro Persarum Rege refert *Xenophon* & ex eo *CICERO* de *Senectute* c. 9. quod in eo sermone, quem moriens habuit, cum admodum senex esset, negaverit se unquam sensisse *Senectutem* suam imbecilliolem factam, quam adolescentia fuisset. Hoc testimonium cum multis aliis exemplis comprobatur, quod nonnunquam divina clementia & providentia variis subjectis tranquillam & sanam largiatur *Senectam*, sicut *LAERTIUS* de *Socrate* in ejus viro testatur, quod adeo moderate cibo potuque usus fuerit, ut absque medico, valetudine inoffensa vixerit. Vulgo quidem terribilia *Senectuti* tribuuntur prædicata, ut quilibet ante ostia ejus constitutus ingressum illius valde perhorrescere queat: ita enim

CYPRIANUS inquit: *quid stolidius fieri potest, si mens ad perfectionem festinare non contendat? quid totius corporis habitu, senectute confectus homo ad interitum properat, dum oculi caligant, aures graviter audiunt, capilla fluunt, facies in pallorem mutatur, dentes lapsi numero minuantur, cutis arefcit, status non suaviter olet, pectus suffocatur, tussis cachinnat, genua trepidant, talos & pedes tumor inflat: hinc plurimi Senium mortis prænuncium esse arbitrantur, & qui mitius sentire videntur* cum *SENECA Ep. 108. Senectutem insonabilem morbum aut cum Anipbane Carystio Comico, Officinam malorum vocant: conf. VALLESIUS in Sacra Philof. cop. 66. RANCHINUS de Morb. Senum P. 2. Sect. 2. quo illud effatum spectat, quod HUGO profert de Claustro anima Lib. 2. tres sunt nuntii mortis, Casus, Infirmitas, Senectus. Casus dubia, infirmitas graua, Senectus certa nuntiat. Casus nuntiat mortem latentem, infirmitas apparentem, Senectus presentem. Cum Senectute enim communiter multæ & magnæ imbecillitates conjunctæ sunt, hinc qui Senem dicit, hominem viribus animi atque corporis valde exhaustum & ad efficacia munia subeunda ineptum intelligit, quare Senes peculiana sua privilegia & immunitates habent: vid. P. ZACHARIAS Q. M. L. L. i. Tit. 1. qu. 9. n. 61. 72. an Senectus morbus appellari mereatur. hinc AUGUSTINUS de corebiz. rud. ait: cum sibi homines optant senectutem, quid aliud optant nisi longam infirmitatem. Quælibet quidem vitæ humanæ atas sua peculiana habet commoda & incommoda; Senectus vero horum numerosa eaque graua complectitur; atramen in historia naturali constat,*

stat, nonnullos homines vel citius, vel tardius senescere; quosdam commodius, alios molestius Senectutem suam perferre; aliquos citius Senectutis metam, alios vicissim tardius eam attingere: quare multi, propius ad Senectutem accedentes, majorem curam & sollicitudinem de sua sanitate & vita habere solent, quia plurimi idem cum CICERONE in *topici* ferunt iudicium, quod sit *occafus vita*, aut secundum SOLO-
NEM, *hyems vita*. At quis enarret omnes Senectutis molestias atque defectus: quicumque enim vel a nativitate teneri, sensibiles & infirmi sunt, illi aut ad Senectutem non pertingunt, aut sub eadem citius succumbunt, aut graves patiuntur afflictiones; quicumque etiam vires animi atque corporis valde exerceant & præmature enervant, illi pariles experiuntur consecutiones; dum contra experientia edocet, quod alii cum moderata sanitate senectutem ingrediantur & aliquandiu in eadem prospere progrediantur: unde de nonnullis, haud ita valde trepidis, illud HIERONYMI in *Ep.* valet, *nemo tam fractis viribus & decrepita senectutis est, ut non se putet unum adhuc annum esse victurum*. Notatu utique dignum est, quod in certis locis & regionibus Longævi & Senes dentur homines, in aliis autem minus tales, prout vel puritas & temperies aeris, aquarum qualitas, ratio vivendi & negotiorum conditio discrepat; ob id etiam antiquissimi Philosophi frequentiam agrotandi & præcipitantiam moriendi hominum intemperatæ vitæ tribuerunt: quo laxius enim, indulgentius & delicatius a teneris homines educantur, eo magis fragili,

gili, mutabili & infirma præditi sunt sanitate, ægriusve ad placidam Senectutem pertingunt, ideo in illis, qui citius & tardius senescunt, variæ causæ naturales contribuunt. Et quo magis homines mundanis rebus usi fuerunt, ut de illis consummatam experientiam possideant, in fine tamen videbitur cujus sit toni, ut nihil sub Sole hac etiam ætate perfectum sit: quantumcunque enim Senes de titulis & vitulis, de meritis & præteritis, de honoribus & floribus, de divitiis & deliciis &c. gloriari possunt, illud tamen huc quadrat, quod DEMOCRITUS *senectutem omnimodam imperfectionem esse dixerit, eo quod omnia habeat, & tamen omnibus indigeat*, ap. STOBÆUM *Serm. us.* Plurimum sane ad Patriarcharum Longævitatem præter divinam providentiam contribuit Sancta, temperata optimeque ordinata vita, qualem si nostrorum temporum homines imitantur, æque sub eadem divina benedictione ad longiorem ætatem pervenire possunt & solent: nec desunt exempla eorum, qui cum periplectomene ap. PLAUTUM *in Mil. glor. Act. 3. Scen. 1. v. 36.* gloriari possunt, *clare oculis video, pervix sum manibus* (i. e. habeo ad quidvis faciendum manus expeditas) *pedibus mobilis.* Si albus capillus hic viderur, *neutrquam ingenio est senex: inest in hoc amuffitata* (i. e. juxta Festum & Lambinum perfecta ad perpendicularum exacta, ad amuffim facta natura) *sua sibi ingenua indoles.* Et talia viridis Senectutis exempla non modo omnibus, qui longam & sanam vitam optant, auditu jucunda, sed & quoad salubria eo pertingendi media, imitatu accepta sunt. Confiden.

dentiam atque spem ad talem tranquillam Senectam
 perveniendi faciunt medici & philosophi: inter plu-
 res alios ita differit CÆLIUS RHODIGINUS *Lect.*
antiqu. Lib. 30. cap. 2. ab init. Seniores magna ex parte mi-
nus agrotare, quam juvenes adnotatum ab Hippocrate est
(Sect. 2. oph 39.) hinc profuit adagium perelegans, ut seni-
lem valetudinem nuncupemus satis prosperam, minusve cau-
sationibus obviam infestamus; in quem locum ita com-
mentatur HOLLERIUS, Hipp. Lib. 1. de Dieta, senes
morbosissimos esse scribit: inter aetates sani maxime sunt
pueri, secundo loco juvenes: morbosissimi, qui maxime se-
nes & his proximi sunt: Dicendum pueros quidem & juve-
nes, si aetatem cum aetate conferas, saniores esse senibus: si
vero spectes modum vivendi, non item. Juvenes enim ob
vitam intemperantem & libidinosam magis & sæpius agro-
zare, quam senes: contra senes minus & rarius ob vitam
temperatam & continentem. Quum ergo in hac sententia
dixit Hipp. senes minus agrotare, quam juvenes, vitam u-
trorumque spectavit, non aetatem: Interim & juniores &
seniores non æque raro inter se aliquid commune ha-
bent, quo utrisque non parum emolumenti accedit:
 Juvenum senilis prudentia & fenum juvenilis vivaci-
 tas & activitas ubique & admirationem & veneratio-
 nem meretur, quare AUGUSTINUS in *Psal. 113.*
 dicit: *Sic senectus nostra puerilis & pueritia senilis, ut nec*
sapientia nostra sit cum superbia, nec humilitas sine sapien-
tia, & PLUTARCHUS in moralib. ut adolescentem in
quo senile est aliquid, sic senem in quo adolescentis prohi est
aliquid, laudamus. Sed dum multi homines Senectu-
 tem, hancque gratam, pacatam & sanam optant,
 quid

quid inter humana naturalia consilia optatius expectatusve esse potest, quam viam mediaque indicare, quibus ad felicem talem scopum pervenire liceat. Hæc meditatio ansam nobis præbuit, ut præsentī Inaugurali Specimine de SENECTUTE VIRIDI differamus. Cui proposito ut cœleste jubar affulgeat, eidemque felices progressus largiatur, ardentibus precibus flagitamus.

§. I.

Inter alia, quæ nonnulli antiquiores in Senectutis vituperium eloquuntur, illa SENECÆ sunt effata *Ep. 22. nihil turpius esse, quam Senem vivere incipientem*, quasi vivax & naturali vigore velut rejuvenescens Senex Societati ignominiam afferat: cum tamen inter homines vegeti & vividi Senes ornamentum & corona populi esse videantur, quidquod *Sacer Codex* multis locis & exemplis Seniores verbis & factis honore admodum dignos declaret. Sic etiam senibus turpitudini ducitur, quando puerilia elementa, tyrocinia ac rudimenta tractare debent, ut propterea idem SENECA *Ep. 36.* edixerit, *turpis & ridicula res est elementarius Senex*: contra vero laudi ducitur Senibus, si elementis non doctrinalibus, sed naturalibus aut physicis rite & moderate uti didicerunt & sueverunt, inde vita & sanitas firmior & longior ipsis promittenda erit. Ita GORGIAS rogatus, *qua victus ratione usus sit, ut ad longam senectam pervenerit, respondit: nihil unquam ad voluptatem edi, neque feci.* STOBÆVS *Serm. CL.* Nec pro-

pte.

pterea quempiam communis *etymologica* derivatio aut *critica* interpretatio *Senis* & *Senectutis* deterrere debet, quando modo *Senex* qs. *Semi nex*, aut *se nesciens*, aut *senibus languens*, aut se vivere nescius, *senescens*, *decrepescens*, & pedetentim *moriens* esse dijudicatur. Nostra meditatio non circa *decrepitos*, rugosos, *frigidus*, caluos, marcidos, exsuccos & *semi mortuos* versatur, sed *illam* observationem & consultationem pro *argumento* & *objecto* habet, an *nonnulli* homines *viridem*, vegetam, vivacem & comparate *sanam Senectutem* assequi & continuare valeant; Hinc quidam *Senectutem* in *primam* seu *initiantem*, *mediam* & *summam* diviserunt: ita CÆLIUS RHODIGINUS *Lect. Antiqu. Lib. 19. c. 22.* ait: GALENUS (videlicet *L. 5. de Sanit. tuend. c. ult. in f. class. 2.*) distribuit *Senes* in *ὠμογέροντας* *viventes* & *πεμπέλας* *decrepitos aut morti proximos*: & MARTINI in *Lexic. Philolog.* inquit. *rit. Senex. Senectus est cruda, i. e. cum aliquo virore juncta, unde dicuntur ὠμογέροντες anno L. deinde circa LX. γέροντες. tertio decrepita, unde πεμπέλοι ale ab alto: nam nova humilia, vetera alta esse solent. conf. P. ZACCHIAS Qu med. Legal. Lib. 1. rit. 1. qv. 9. n. 21. sq.* Omnino igitur *vegeta senectus* laudanda, optanda & *adjuvanda* erit: & quamvis *contrarietatem* involuere videatur, *juvenilem Senectutem* deprædicare, nihilo tamen fecius in hac prædicatione, *vigor* magis æstimari meretur, quam *atatis* discrepantia. Quadrat huc AUSONII versus & effatum in *sen. Chilonis*. *Grata Senectus homini parilis juvenæ illa juvenus grotior, quæ similis Senectæ.* Et ita passim antiquissimi historici & Poetæ Rhetores tam *robustam* & *juvenili* vigore decoratam *atatem* extollunt, velut CICE-

Ro de Senectute c. 3. & 5. VIRGILIUS de Charonte Lib. 6. Aeneid. v. 303. viridem Senectutem concelebrat. TACITUS Lib. 6. Annal. c. 27. viridam nominat Senectutem, sicut hinc & illinc similes panegyrici Senectutis occurrunt: Quis autem tot exempla hominum, viridi Senectute coronatorum, commemoret: hæc eorum, placidam Senectutem optantium, cura esse debet, ut aliorum salutaria exempla & salubrem vivendi conditionem imitari contentant: ne de illis valeat effatum HUGONIS de Clouf. anima L. 3. c. 10. Sicut porcus in immunditiis, sic Senex in vitiis. Quid enim illi metus & angores, quid illæ querelæ juvant, quæ appropinquantem Senectam pro argumento habent! Solon dicebat ap. LAERTIUM Lib. 4. c. 7. nulli exprobrandam esse Senectutem, ad quam omnes optant pervenire: absurdum enim est aliis probro dare, quod quis optat sibi contingere. Quicumque enim Senio tranquillo atque sano frui gestiunt, illi talem juventutem gerant, quæ vires naturales, pro Senectute tali congruas & sufficientes, asservant: sin secus vixerint juventutem pramatura senectute supprimunt. MAFFIUS Lib. 11. Histor. Indic. refert: suo tempore virum in Cradezano vixisse, qui quæter Senectam vitæ humanæ attigit, optima sanitate præditum: consecutus est ætatem ter centum & quadraginta annorum, terque consenuit totiesque viridem juventutem impetravit. Similem ferme casum Ferdinandus Lopezius CASTAGNEDA Lib. 8. rer. Portugall. recensuit; quorsum adhuc peculiaris historia Seravii pertinet, quam in Comment. in Jos. p. 348. & ex eo DREXELIUS in Tobia P. 2. c. 17. repetit: sicut omnes relationes de longævis hæcæ observationes confirmare & illustrare adjuvant:

ob

ob id etiam PHAVORINUS de *Senectute in Comment. ap. STOBÆUM Serm. CL. part. 2.* dicit: *quidni Senes multi, si natura legibus obtemperaverint, bona valetudine frui possent.* Et hoc præliminari & generali annotatione liquet, quod sub *cælesti* bonitate non pauci homines validam & *vegetam* Senectutem nacti fuerint & adhuc impetrare queant: quod autem eo pertingendi non frivolum ac leve valeat desiderium atque votum, sed quod certæ *præparaciones, media & ordines* vivendi eo spectent, est, de quo porro differendum nobis erit.

§. II.

Nervus itaque præsentis thematis complectitur *salubrio* consilia, quorum usu & ope *Senectus* comparate *sanæ* & tranquilla acquiri & exerceri potest: eo ipso vero *implicite* denotatur, quod *adminicula* talia *tempestive* & mox in *limine* Senectæ adhibenda & porro etiam congrue & constanter continuanda sint, ut mox limites *prægressæ* & hujus ætatis quoad individuorum qualitates rite ordinentur. Quando autem teste creberrima experientia & suffragio HIPPOCRATIS de *vict. rat.* ut & GALENI de *sanit. tuend. Lib. 6. c. 3. cl. 2.* in aliquibus Senectus *tardius*, in aliis *citius* accedit, (*conf. ZACCHIAS l. c. qu. 7. n. 35.*) attamen hæc ætas magis ab *annis*, quam signis *externis* determinanda est: haud quidem GALENUS *XI. Meth. Med. cap. 9. class. 7.* eum Senem vocare voluit, qui vires adhuc habet *integras* & *Lib. de cur. rat. per Sangu. miss. c. 9. class. 6.* Senes *nullum* robur habuisse asseruit, sed videtur magis de *decrepitis* & effectis Senibus hoc iudicium ferre: Nec quidem prolixius indicare placet, quænam Senectæ *periodi* ac termini vulgo decernantur, quæ dijudicatio secundum *differentias hominum* longius aut brevius

viventium accommodanda esset; nam qui centum, imo alterum & tertium ætatis centenarium attingunt, semper *personales* ejus divisiones requirent; nec ab *illis* subjectis calculus quasi duci debet, quando ob multiplices causas *præmatura* accedit Senectus, quæ ut plurimum invalida, *valetudinaria*, & ad *brevem* vitæ exitum apprime præparata est: Ob id secundum tractum annorum, ultimis seculis & plurimis subjectis accommodatum, *Senecturis initium sexagesimo*, progressum *septuagesimo*, & *complementum octogesimo* anno constitutum esse, asserimus, quod *reliquum* accedit, *appendix* & singulare supplementum divinæ providentiæ existit, juxta illud *Pf 90. v. 10. dies annorum nostrorum in iis septuaginta anni, & si in extensionibus octoginta anni, & excellentia eorum labor & miseria.* Quod autem thematis nostri *nervum* concernit, tunc *ralia* significanda erunt *media* naturalia, quæ sub *divina* benedictione & providentiâ in *nonnullis* subjectis Senectutem *tranquillam* & mediocriter *sanam* procurare solent. Huc autem *peculiaria* requiruntur *Subjecto*, dum non singulis *indiscriminatim* tam placida promittenda erit Senectus. Quicumque enim homines a *parentibus sanis*, robustis, vivacibus & longævis geniti sunt, illis secundum humanum judicium longinqua Senectus promitti poterit, juxta illud vulgatum, quod fortes generent fortes, modo non *perverso* vivendi genere *naturale connatum* & ingenitum robur enervent atque destruant: Quicumque etiam a *reneris* vel exquisita, vel mediocri *sanitate* præditi fuerant, ideoque non multis aut arduis *morbis enervati*, subinde *composita* vivendi ratione naturales vires conservarunt, nec *abusivè* usurparunt, ut & *præteritam* vitam in *moderata*

rata & ordinata qualitate transegerunt, nec gravibus & multis *excessibus* dediti fuerunt; quicunque porro non *ante* Senectutis terminum *artificiosis medicis* mediis se manciparunt, indeque *dominio & directorio artis* se non submiserunt, sed magis *naturalibus*, simplicibus, *dieteticis* congruis adminiculis temperatum vitæ cursum profecti sunt, qui propterea rectius *dieteticis* regulis & mediis *robur naturæ* hæctenus adjuvarunt, quicunque *animo* tranquillo & *moderato* sua tractarunt negotia, ideoque non impetuosis affectibus cum pertinacia, impatientia & incontinentia dediti fuerant, de quibus vulgo dicere solent, *er habe ein still, sittsam, und ruhig Gemüth gehabt, habe sich nicht geschämt, noch gegrämt, habe sich stets einen guten Muth gemacht*, illi non modo *placidam* Senectutem ingrediuntur, sed similem etiam continuare possunt & solent. Quicunque pariter in *juniorum* annorum cursu *liberum & legitimum ordinariarum* suarum excretionum successum conservant, easque a præjudiciosis turbis præservant, illi pariter distincta tranquillitate & temperie limina Senectæ intrant, & parili gradu in hoc tramite diutius progredi possunt: Quicunque etiam *extraordinarias, salubres* tamen, excretiones in *juniori* ætate experti fuerant, velut Sudores crebriores, pleniore & liberaliores, aut periodicas & quasi criticas sudationes, ut & modicas catarrhales purgationes, de quibus ex effectu consequente restari possunt, die Natur habe sich gereiniget; quo adhuc pertinent in proxima ætate opportuna & *temperata* hæmorrhoidales evacuationes, nec non modicæ alvi fluxiones, aut biliosæ, aut pituitosæ, illi sub *moderata* harum excretionum tolerantia & tractatione Senectutem æque placidam expe-

Etare poterunt. Quicumque denique animi sui moribus, inclinationibus & affectibus fræna injicere ac *moderari* sciunt & valent, illis ex regulis medicis Senium pariter tranquillum ac comparare sanum promitti & promoveri potest: Er tales notatu dignas qualitates, præter reliquas alias esse judicamus, quæ spem de futura vivida & vegeta Senectute diversis Subjectis facere possunt.

§. III.

Quando igitur de *Senectute sana* procuranda & adjuvanda differendum nobis est, antea paucis illam *questionem* attingere placet, an *Senes rejuvenescere* queant; fabulam hanc non pauci, *speculationi* magis, quam *veritati* indulgentium, affirmarunt, variisque narrationibus & historiis certificare voluerunt: ast si tales relationes vel paululum adspicimus, facile apparebit, non omnibus enarrationibus fidem tribuendam esse: annos, *vigorem*, & mentis atque corporis *alacritatem*, revocare, *naturali* ordine atque medio *impossibile* est: quod vero per *ætarum* *cursum* & progressum, nunc corporis proceritas & roboris alacritas modo *augeat*, modo *decreseat* in observatione physico-medica incognitum haud est: quod ob varias causas *præmaturæ* Senectæ traditi, novum & *juvenilem* quasi vigorem naturalem recuperaverint, historiæ medicæ confirmant, quando imprimis prægressæ causæ *morbificæ*, vel *artificis*, vel naturæ auxilio superatæ sunt, ut pro reliquo *naturali* & *personali* virium gradu, sequens naturalis vitæ tractus vegeto robore continuatus fuerit. Satis amplifice & docte hanc questionem ventilavit, *Casp. REJES. Camp. Elys. juc. qu. 26. an possibile sit hominem senio confectum rejuvenescere &c.* Fatua sana jactantia Empiri-

piricorum, Agyrtarum & *Alchymicorum* est, quod certo
 alcahest, Liquore, oleo, extracto, Quintessentia &c.
 non modo *vitam longam* procurare, sed præteritas junio-
 rum ætatum vires restituere audacter promittant, sed isti
 crumeni mulgi credulos decipiunt: talis ostentator & thra-
 sa grandiloquus ille *Paracelsus* fuit, qui præteritam juven-
 tatem restituere temere promisit, quem verò FREITAG
in aurora medica Lib. 4. cap. 4. refutavit. Quis etiam *ra-*
tionali Medicinæ addictus vetustis illis opinionibus tam fa-
 cilem ac præcipitaram tribuat fidem, quod v.g. *Hellebo-*
rus niger serum Senium conciliet, aut *aloës*, quæ propte-
 rea Sacra amara antiquioribus dicta, vitam prolongare,
 ad annos Noe attingere, & *juvenilem* ruborem conciliare
 feratur, unde multa elogia de *aloëticis* remediis ex antiquo-
 rum *credulitate* hodiernis adhuc constant temporibus, qua-
 si iisdem salus naturalis tribuenda sit: siquidem vix ulla
 prostant remedia, *universalibus* usibus adscripta, quæ
 non illa *sacra amara* ingredi deprehenditur: quare vul-
 go pilulæ aloeticæ, variæ denominationis, Elixiria vel Para-
 celli, vel ad imitationem parabilia, in multis locis, pa-
 gis, civitatibus & provinciis pro *Panaceis* & *domesticis* ha-
 bentur remediis. Quam temerariæ alias Paracelli & se-
 quacium, quo HELMONTIUM communiter referunt, por-
 tentosæ promissiones, vitam longam & Senectutem viri-
 dem promittentes sint, tam *male successus* & eventus re-
 rum veritatem probavit, ut propterea medicus ille JO-
 HANN PETER LOTICHIUS non *pœnitentia*li, sed lugu-
 bri oda cecinerit *Lib. IV. obs. med. 2. c. 9.* *Si præcox Medi-*
cimors scandala præbet, oportet -- scandala præbuerit mors
Paracelse, tua. *Nam, dum Nestorem promittis pluribus*
ævum,

*avum, - ipse prius letbo præveniente cadis. Ridiculum Medicum si vis Panacea Senectam - - conferat, ut reliquis, ne moriari prius. Attamen dantur Senes, qui ad consummatam & seram pertingunt Senectutem, haud tamen exacte regulas medicas observarunt, sed vel lubentius & frequentius comessationibus, symposiis & conviviis interfuerunt, quaslibet ollas degustarunt, & perverfas esculentorum & potulentorum miscelas ingesserunt, de quibus vero illud Salvatoris valet: *omnia, quæ dixerint vobis servare servate & facite: secundum opera vero eorum, ne facite: dicunt enim & non faciunt.* Ideo exempla eorum nullum seducere debent, qui sub *luxuriosa, gulosa & barbara vita altam* tamen Senectutem attigerunt, quibus Subjectis *divina* providentia singulare testimonium *longanimitatis* & misericordiæ comprobavit, quoniam juxta regulas *physicas, mechanicas & medicas sub tali* vitæ ratione *impossibile* fuisset *diu* sanitatis tramites persequi, nedum quidem Senectutem attingere. Neque etiam *rarisima* exempla eorum pro regula *imitationis* practicæ & indubitatae spei similis mutationis & metamorphoseos constituenda sunt, quando quibusdam Subjectis *tales mutationes* sub *Senii* aut accessu, aut progressu contigerant, quæ *juvenibus* familiares esse solent, quales historias referunt BORELLUS *Cent. 2. obs. 81.* CAMERARIUS *Sylloge Memorab. Cent. 8. part. 95.* PAULLINI *Eange Weile obs. 25. & 26.* ex quibus sane ita *promiscue* ad *singulos* conclusionem formare *non* licet; quippe quales casus *rarissimis* observationibus annumerari possunt. Pessime itaque illi sibi consulunt, qui in exempla aliorum peccatorum audacter peccare non verentur.*

§. IV.

Quicumque igitur ad senectutis *limina* accedunt, illi iuste iudicant, quod *plurimam* vitæ suæ semitam percurrerint, ideoque nonnulli mortem *prematuram*, inopinatam, minusve desideratam expavescunt, plurimi *media* quærent quibus Senectam *vivacem* acquirere & protrahere possunt. Quoties autem *singularia* exempla Senum occurrunt, qui *Seram* Senectutem attigerunt, aut sub *inordinato*, immoderato & confuso vitæ genere ad distinctam Senectutem pervenerant, illi *minime* regulam *imitationis* constituunt; a *paucis* enim ad *multos*, nedum ad plurimos, ab uno individuo ad alterum non valet consequentia, ut nihil de indulgentia, longanimitate & misericordia divina dicamus, quæ pro subjectorum ratione, juxta justam omnibusque qualitatibus perfectam sapientiam & providentiam divinam discrepat: interim quilibet *divina* & *naturali* lege obstrictus est, ut *qualiber* ætate vitæ suæ *prolongationem* quærat & promoveat. Exempla itaque *plurimorum* longævorum suppellestem *mediorum* nobis præbere possunt, quibus *aliis* consilia *salubria* suppeditare possunt, quo *vegetam* Senilem ætatem assequantur. Sermo nobis est de *naturalibus* adminiculis, *longam* vitam promittentibus: nam quæ singulari *divino* directorio fiunt, illa spheram *humanæ* nostræ consultationis non ingrediuntur, nisi spiritali magis parænesi indicemus & commendemus, ut homines ita vitæ suæ cursum in situere debeant, quæ antiquissimis piis sanctisque hominibus medium *temporalis* integritatis fuit: nam probi homines qui ante & post diluvium altam & seram Senectam nacti fuerunt, non sine multa *animi afflictione*, ut & regiminis,

C

diætæ

diætæ, aut *externarum* causarum & qualitatum *naturalium* *mutatione* vixerunt. Quis de Patriarchis ante & post diluvianis sibi persuadere patriatur, quod tam *tranquilla*, commoda & omni molesta adversitate & *afflictione aliena* & destituta vita fructi fuerint! nisi coram Deo vitam suam in *integra pietate* egerint, naturalibus viribus atque mediis tam arduas afflictiones superare potuerint. Nostra consideratio & consultatio non nisi de *congruis naturalibus* adminiculis tractat, quibus almus humanæ vitæ author & adjutor *benedictione* sua subvenire debet; In hac medica Consultatione igitur habenda erit ratio *Subjecti*, quoad *virilem profapiam* aut stemmatis, præcedentis sanitatis, vitæ generis, prægressorum morborum, adhibitorum medicorum auxiliorum, rationem: nam *non eadem singulis* senibus naturalis est firmitas: ob id ad hanc Consultationem *non promiscue* quilibet, velut ad Sacram confugiant anchoram: ideo consilia talia *non ultra* spheram suam extendenda sunt, nequis inde *immortalitatem* aut reditum in præteritam juventutem, quem nonnulli alchymicorum quondam speraverant & audacter promiserant, expectare mallet: quis enim *particulares* regulas in *universalem* usum applicaverit: quare quilibet *suas* explorent & concilient qualitates, an præscripta *hæc* media salubritatis *ipsis* sint *accommodata*: periti enim medici facile indicare & judicare poterunt, *quibus* Subjectis secundum causas, leges & ordines naturæ *longior* & *vivacior* Senectus promitti queat; judicium tamen *non de omnibus* valet. Etenim *non in artis* potestate est, indubitato effectu vires *deficientes* & amissas, remediis, magno quidem titulo superbientibus, cordialibus, cephalicis, virali-

bus,

būs, animalibus, nervinis, corroborantibus &c. restituere, nec Senectutem jam *frigidam* & languescentem tali modo *robustam* atque feram reddere; cum potius homines *debiles* & valerudinarii, *Senecturis* ostium intrantes, *largo* & operoso remediorum *artificialium* usu, in *citraiores* & graviores *morbosas* afflictiones præcipitentur, quam multum sublevantur. Nec etiam ullus existimaverit, consilia *medica*, *Senibus* data, *indiscretim* palliativis, aut *moratoriiis* officiis tribuenda, *sed talia* in *rationali* Medicina ordinata, apta & *efficacia* esse, quæ proxime, solide & *directe* subjectis & causis *individualibus* conveniunt. Attamen negandum non est, quod ceteroquin *debilibus* & valerudinariis Senibus *talia* præcipiantur consilia & auxilia, quorum efficacia æque *limitata*, parca & abbreviata existit. Quæ posterior tamen tractatio peculiarem requirit deductionem, qua *Medica Senum debiliū* tractatio indicanda & commendanda esset. Denique *illi* Senes hisce consiliis medicis iusta relatione respondent, ut *salutarem* inde usum & effectum sperare & impetrare queant, qui ratione officii, rei domesticæ & reliquæ mentis moderatæ ac tractabilis attente & assidue *medicis consiliis obtemperant.*

§. V.

In ordine specialis tractationis jam *poiora* Consilia & media indicanda sunt, quæ *viridem* Senectutem prædictis Subjectis *naturali* efficacia conciliare possunt. *Principalis* autem ratio habenda est *Animi*, qui varias ob causas *durus* & *tenax* est, dum talia Subjecta suis *meritis* & *bonis* operibus, diuturnis laboribus, multis observationibus, innumeris conversationibus, compellatio-

nibus & comessationibus, splendidis muneribus, papalibus interdum adorationibus, stirpi, divitiis aliisque temporalibus beneficiis & ornamentis sæpe nimium tribuunt & confidunt, ideoque obstinata philantia & *authoritatis præjudicio* facile reguntur; quibus etiam *contumaces* mores, austeræ inclinationes, præfracti affectus pathetici multis fanitatis offensionibus ansam præbent, dum inde provocatæ alterationes æque pertinaciter corripiunt atque continuant. Sic *ira* intensior in *Senibus* valde *Cerebrum* hujusque membranas & *nervos* afficit, ut propter familiarem harum partium *siccitatem* facile perniciofa humorum *stasis* & *extravasatio*, ideoque affectus paralytici, hemiplectici, apoplectici, vertiginosi caduci & syncoptico-paralytici, nec non ob *bilis viscidioris* & acrioris largiorem effusionem intra intestina, gravissimi spasmi, tormina atrocissima, partinacissimæ alvi & urinæ adstrictiones, vomitus contumaces & periculosi, cardialgiæ & anxietates extremæ, pareses & paralytes connexæ oriantur: nec incogniti nobis sunt casus, ubi ob *iracundiam* vehementem tales senes, plane *Epilepsia*, huic ætati alias *insolita* & *incongrua*, correpti fuerant: quid quod hic *iracundus* affectus in nonnullis Senibus, quorum *sanguis viscidior*, crassior & aridior est, *subitam* mortem ob repentinam *Stasim* sanguinis, in *corde* & *Sinibus* cerebri enatam, provocavit: ob id *hic heroicus* affectus animi in Senibus omni sollicito studio *vitandus* est, ne in iisdem repentinas, imperuosas, simultaneas & pertinaces causetur corporis alterationes, quæ *citius occidunt*, quam medelam admittunt, dum ob *renaces* suas qualitates facile & cito auxiliis medicis non obtemperant. Tanto magis autem

&

& hic & alius affectus *intensor* animi illis Senibus perniciosus & fatalis facile est, qui non multum, nec saepe *anxia morboſis* invasionibus obnoxii fuerunt, adeoque *consuetudinem* agrotandi haud possident: interim tamen quoad hanc causam *consuetudini* etiam aliquid tribuendum est, quando talia Subjecta e *junioribus* annis rixis & excandescentiis *cerebrioribus sine* singulari incommodo dedita fuerant, in quibus talis affectus velut in *alteram* convertitur naturam, ut communi testimonio de iisdem perhibetur, sie wären alte, jänctische, murrische, unfriedliche, unruhige, nattrichte Menschen, denen Sauck, Streit, processiren ihr Element wäre. Et quamvis communiter quidem Senes non *impetuoſi* in actionibus & affectibus suis esse soleant, tamen quosvis extraordinarios motus *perniciaci* continuatione perficiunt, & hac *dururnitate* corrumpunt & offendunt, quod *juniores* *vebementia* & impetu perficiunt. Ira præterea *terror* Senibus *extreme* infensus est, quia *subitaneas* in iisdem causatur omnium facultatum, virium & functionum mutationes & offensiones, qualis *præcept* variatio Sensui & usui Senum valde adversatur, qui actiones suas *comparate tardius* & circumspectius administrare solent: si vero cum tali *subita* mutatione insuper *contumax* illa, Senibus ut plurimum familiaris qualitas conjungitur, *subitanei* inde & *morbi* & *funesti* eventus superveniunt. Et quamvis porro Senes magis in ordinario vitæ curriculo, gravitati & austeræ ac feriosæ continentiaæ dediti sint, ut propterea protervi, effreni, ridiculi, hilares, jocosii Senes pro repuerascentibus ac lepidis interdum veteratoribus habeantur, dum qualitates, Senibus *baud* competentes, possident, tamen inter *viridem* aut vivacem, *prudenti*

deni animi *alacritate* præditam & *puerilem* Senectutem manifesta occurrit differentia. Non minus *senilis amor* morali æstimatione turpis, libidinosus autem hujus ætatis affectus, medice dijudicando, vitæ & sanitati valde *perniciosus* existit: non *rationibus* hanc assertionem jam probare lubet, quia illa *peculiarem* meretur tractationem, *Venerem Senibus inimicam* demonstrantem: suffecerit hoc loco ad numerosissima exempla provocasse, quæ detrimenta Sanitati & Senectutis celeriolem decursum, in Subjectis, cæteroquin animo & corpore robustis *libidinosus* affectus provocaverit. Quotiescunque etiam affectus animi reliqui, alias *grata* occupatione operosi, in Senibus *modum* atque gradum *excedunt*, velut Spes, gaudium, delæctatio, desiderium, amor honestus, pudor, &c. illi Senibus, quia animi & corporis *vires superant*, *infernfi* & præjudiciosi sunt: in quibus propterea sollicitè *moderationem* & lenitatem observare debent.

§. VI.

Præterea quoad *valia* negotia, in quibus *animi facultates* admodum *operosæ* sunt, Senectutem *intrantes*, exquisitè *moderationi* studere debent, sive in officiis *publicis* & *privatis*, aut *domesticis*, sive in *opificiis* certis constituti fuerint: in hoc momento *duplici* modo nonnulli tales Senes per *extrema* peccare solent: altero quando e *junioribus* annis *inquieta*, *distracta*, amplificæ, instabili & operosæ vitæ dediti fuere, eandemque *inquietudinem* & sollicitudinem in *Senio* continuare contendunt, præcipue, si *senilis dissidentia*, *renacitas*, cura & avaritia animum torquet, tunc in hac ætate prudenter *viribus* suis parcere debent, ne qualicumque suo *senili* robore *abuzantur*,

zur, idque citius nunc *enervent* atque destruant: quare senilia talia Subjecta *labores* animi atque corporis quodantenus *minuere* eosque comparata *moderatione* exercere debent: erenim quando *presentes* animi vires *intensius* applicantur, non modo ipse *animi* vigor *debilitatur*, sed & functiones, *corporis* conservationi impendenda, *gravius* certiusve *destruuntur*: Quare Senibus *tranquillitas* & sedata *animi* qualitas ordinanda est: hinc si Senes *sani* & relative *vivaces* & vigorosi observantur, communi elogio de iisdem prædicatur, sie führen ein geruhiges und stills Leben oder Alter. Quicumque itaque Senectute *viridi* frui cupiunt, *animi moderamen*, ordinem, continentiam & serenitatem observent: si quicquam enim est, quod *gratam*, ratam, & pacatam Senectam promittere potest, est utique *hæc animi* tranquillitas: quo acceptæ, amœnæ & jucundæ colloquutiones, relationes & annunciationes spectant, quod illo testimonio probatur, da ward der Geist Jacobs lebendig. *Prospera* enim contingentia plus, quam selectissimum medicamen Senes *vescunt* & corroborant: ast *excessus* in *bonis* & gratis *animi* affectibus, ob comparatam mentis *imbecillitatem* cum salubritate perferre *nequeunt*: quare exempla constant Senum ob *nimum gaudium* & hilaritatem *subita morte* extinctorum. Tale nobis constat testimonium, Senis cæteroquin vegeti, aliquot annis ultra septuagesimum proventi, qui ob inopinatum conspectum dilecti filii, a septennali peregrinatione reducis, in gravem incidit lipothymiam; quomodoque igitur fieri potest Senes *adversos* & *imperuosos* affectus *paritericos* sollicitè fugiant, in *gravis* autem exactam *moderationem* observent. Alter error Senibus valde:

de *inensus* est, quando a *juventute assiduis* laboribus *mentis* corporisve dediti, nunc *nimum* iisdem se *subducunt* & *commoda* atque *otiosa* vitæ indulgent, sub qua *pigra quiete* plus tamen *ventri* inserviunt, corpus onerant & ad *faciliorem agrotationem* disponunt? nam *otia animi* non modo *animo*, sed & *corpori* dant & conciliant vitia: contra vero animi labores *moderari* reliquas vires in *mediocri* firmitate & exercitatione conservare adjuvant. Proinde *talia* negotia *animi* Senes suscipiant, quæ *delectationem* aliquam creant: nam adversa, licet probent virum, tamen humeris *Senum onerosa* sunt, sub quibus facilius *succumbunt*, quia *Senes* nihilo secius comparate *curiosi* sunt, libenter *novas* relationes audiunt, legunt, aut de illis alios interrogant, natura loquaces existunt, itaque *talia* colloquia & enarrationes non parum illos recreant & *reficiunt*: neque etiam illi *mediocribus* cæteroque *mentis* occupationibus *nimis diuturna* continuatione inhærere debent, quia cum *damno* inde alterantur, ut animi & corporis vigor & robur languescat: hinc officia animi sub *alterna* rempessiva requie moderate & iterata repetitione exercere debent. Quo magis enim mens Senum in *tenacem* & duram inclinât qualitatem, eo magis indulgenter & *molliter* tractari volunt: nam quia nunc propius ad *exitum* vitæ suæ accedunt, ideo quoad animi gradus *puerili* & *infantili* ætati & facultati approximantur: ideo quoad hæc *morales* vires remissius & *lenius* tractari debent, si *corporis integritas* & sanitatis vigor in iisdem aliquandiu adhuc conservari potest atque debet. Neque porro consultum est Senibus perquam *contrariari* & contradicere, ne ad *racitam* indignationem, sanitati æque *inimicam*, commoveantur, unde recti-

us

us illorum iudicii, quantum per conscientiam fieri potest, *cedere* convenit, quia plurimi eorum in *præiudicio Senii* i. e. *authoritatis renaciter* hærent. Quantumcunque itaque eorum animus in *tranquillitate* conservari potest, in tantum etiam vigor corporis & sanitatis adjuvarur, eminenti documento & confirmatione, *quantum valeat animi dominium & influxus activus, in economiam vite naturalis.*

§. VII.

Quam luculenter itaque constat, quod anima suis *essentialibus & universalibus* facultatibus, suis *personalibus moribus*, suis individualibus *inclinacionibus* & suis familiaribus *affectibus* etiam in *senilium* subjectorum æconomiam *vitalem* magnam potestatem habeat, ut nugæ, hanc virtutem negantes, nunquam sobrias & ulla attentione dignas rationes in contrarium afferre & defendere possent, ita porro *naturalium* causarum relatio ad Senes ulteriores disquisitione indaganda & inquirenda erit. Quantum *Aeris* efficacia valeat in *alterando* corpore humano, jam abunde constat, servato modo *respectu habitus*, aut *adsuetudinis* in perferenda multiplici aeris *diversitate*, secundum quem unus homo præ altero plus vel minus hanc tolerare potuit varietatem, quam huc usque frustra in causis pure necessariis *materialibus* inquireremus, ast nondum invenimus, nisi ridiculam, comicam & ænigmaticam confabulationem, loco prudentis demonstrationis, offerre velimus. Vulgatum illud asyllum *mutata constitutionis corporis* in hoc momento nervum non penitus exhaurit: ni illud Aristotelicum aliquid valoris habere posset aut deberet, *dei πιστευει τον πανθ' αθανατον.* Secundum principia enim *physica, mechanica, statica, optica, anatomica &c.* Senilia

nilia corpora humoribus *crassioribus* & *minus* putredini
 obnoxiiis, partibus & organis *solidioribus*, *rigidioribus* &
secioribus instructa, non comparate facile ab aëre hujus-
 ve mutationibus & injuriis *alterari* & ostendi deberent,
 quia *remisus physicus* in iisdem *potentior* est, & illud ce-
 lebratum æquilibrium nec stricte nec late in Senibus ob-
 servari potest: interim in historia *facti* omnino *compro-*
barum vicissim est, quod ad *aerem* ejusve alterationes Se-
 nes admodum *sensibiles* sint, nisi e præcedentibus ætatibus
personalis illis præsto sit *adsuetudo*. Communiter quidem
calorem facilius perferre possunt, quam juniores homi-
 nes, quoniam *morus* vitales in iisdem *sedatiores* sunt,
 hinc *pellicea* vestimenta nunc propensiori nutu admittunt;
 & si de rustica etiam profapia dependent, caput & trun-
 cum corporis ovilla muniunt pelle, ocreas suas, aut cal-
 ceos vel stramine, vel alio munimento protegunt,
 & velut animal *Ætopicum*, pelle leonina circumdatum,
 manduci instar rugosa & austera fronte incedunt. At-
 tamen non paucietiam deerepitorum Senum *intrinsicam*
 calefactionem corporis *non indiscriminam* perferunt:
nonnulli saturatum, crassum, *pinguem* potum cerevisiarium
egre perferunt, indeque *molestam*, licet non impe-
 ruosam, huic tamen ætati tolerari *adversam* sensationem,
 membra *aggravata*, caput *gravatissimo* & molesto obruso
 sensu afflictum, *turbulentas* noctes, alvum *seciorem* &
 urinae *parciorem* excretionem, quidquod *oppressum* ma-
 gis pectus, experiuntur: id autem in Senibus observari
 interdum vacat, quod pro prævia sua *adsuetudine modi-*
cum usum Spiritus ardentis, aut *vini exotici* generosi, im-
 primis Hungarici *facilius* perferre queant, quod lubrica
 sua *dulcedine alvum lenit* & *laxat*, oleosa sulphurea sua
sub-

substantia *ventriculorum roborat*, volatili sua consistentia reliqua *excreta aperit*, *expectorationem* promovet & præcipuas excretiones adjuvat. Senectus itaque ob multiplices rationes aeris *temperiem exactius* observare debet, cui præterea *frigus* valde *insensum* est, imprimis dum nunc ob *communem Aetatis* periodum & rationem in *frigiditatem magis* inclinatur: Hæc sensibilis enim refrigeratio Senes *catarrhis capitis & pectoris*, oculorum & aurium doloribus & affectibus, diarrhææ valde enervanti, dysuria, spasms vesicæ urinariæ & diversorum membrorum, colicæ passioni, asthmaticæ oppressioni & adhuc aliis morbosis invasionibus subjicit. Ob id etiam communiter Senes *tempestatum mutationes* in corpore diversimode sentiunt, imo præsentiant, & ut plurimum *Calendarum* senile *vivum* continent. Inde colligimus & suademus, ut homines, *viridem* Senectam oprantes, *temperiem* quoad aeris qualitates observent, videlicet non *nimis mollior* & indulgenter se gerentes, minime autem *asperioribus* illius affectionibus se committentes, rectius serenitatem, tranquillitatem & temperaturam ejus observantes. Et quoniam imprimis Senibus aer *inquietus & ventosus* insensus est, ideo *talem turbulentam* atmosphærae qualitatem sollicitè fugiant; ni variis præcipue pectoris damnis asthmaticis & catarrhalibus pertinacibus submitti velint, juxta illud die *Älsten* *verfangen sich leicht in der Luft und Wind*, imprimis autem ventum *orientalem & Septentrionalem* ægre perferre possunt, paulo magis vero a meridie ad occidentem transeuntem & inclinantem.

§. VIII.

Senectutem attingentes & *invanes* porro quoad

Dieta conditionem bonam observent *temperiem*, si longiori & relative firmiori sanitate frui gestiunt: raro etenim ad *viridem* pertingunt Senectam, qui *prægressis* ætatibus frequentes in *dieta* commiserant *errores*. Quare *robur ventriculi*, quod adhuc superest, non *juvenilis* more *indiscreta* & *liberali* ciborum ingluvie onerent atque *enervent*, sed potius sciant naturam *Senum paucis* aut modica quantitate, attamen bonis esse contentam: *multitudo* enim ciborum multas suggerit *cruditates*, ventriculum onerat & *debilitat*, *asthmaso*, stomachales similesve *ruffes*, *status* molestos, perturbationes *alvinae* excretionis, videlicet suspectas & angentes *adstrictiones*, enervantes fluxiones & connexa alia incommoda causatur. Ideo *comestiones*, & convivia magna *moderatione* luxuriosi appetitus frequentare & usurpare debent, ut plurimum enim claudicans consequitur nuncius, & exoptatum præcedentem postea *acerbus* excipit: hinc uberrima testantur exempla, quod dignioris & indignioris fortis homines ab ejusmodi epulis & comestationibus graves sibi contraxerint morbos, quid quod *præmaturam* accersiverint mortem. Haud itaque appetitui flagranti & *cupido* obtemperent Senes, sed *modico* sint contenti; quæ moderatio præcipue in *canando* observanda est, ne *insomnes* & incommodas sibi creent noctes, quippe quæ molestia *Senibus magis* ab hac causa familiaris est atque infensa: *largior* itaque ciborum copia *senile robur in ventriculo* valde onerat, ut aliquandiu moram colligendi labefactatas vires expectare teneantur: nam *senile* corpus *modico* indiget alimento, ideo omne *nimum* vertitur in vitium & vel in augmentationem *cruditarum* & *impuritarum* vergit, vel
in

in sanguinis moleſtam & præjudicioſam accumulationem tranſit, vel in *virium* præſentium jacturam cedit; e quibus præternaturalibus effectibus & conſecutionibus, non niſi manifeſtæ ſanitatıs offenſiones, & morboſæ invaſiones prædici & expectari poſſunt: quare *quorumlibet* ciborum, ſeu eupeptorum, ſeu duriorum *largior* ingeſtio Senibus *inimica*, proptereaque interdicenda eſt: qui contra hanc regulam medicam vivunt & errant, certius varia experientur incommoda e quibus interdum *febres ſtomachales*, aut *anomala* intermittentes eſſe ſolent, quæ magis hæc Subjecta affligunt & *enervant*, quam juniora. *Temperantia* itaque in *Dieta Senectutis eſt Panacea* & certum atque probatum Sanitatıs & longævitatıs adminiculum. Deinde etiam ſollicita ratio habenda eſt *Qualitatis*, quoad *victum* obſervandæ: & hæc *mediocritatem* comprehendere debet: *duriores* enim cibi, *robuſtiorum* digeſtionem requirentes, toleratu nunc *graviores* & moleſtiores ſunt, licet *præcedentibus* ætatibus *facilius* perferri potuerint, aut talibus ſubjectis grati & adſueti fuerint: quare GALENUS ait *Lib. 5. de ſanit. tuenda: Senibus cavendum eſt ab alimentis durioris concoctionis, cujuſcunq; demum nominis eſt natura.* Quicumque autem *reſiduo* robore ventriculi *diutius* frui geſtiunt, illi impoſterum *ſimili* victu *parcius* & paulo *infrequenti* uti debent; haud tamen propterea omniſ reliquus iſtiusmodi *adſueti* quondam cibi uſus improbari poteſt, modo circa illius aſſumptionem *temperies* obſerverur: nec etiam tales cibi *robuſtiorum* concoctionem poſtulantem, gratitudinem alicui conciliantes, aut appetitum demulcentes in *cenam* referendi ſunt, quoniam in *hac* ætate conſultius *nocturnis* ho-

ris primæ viæ, seu *officina digestionis* & depurationis in libero statu conservari debent, quo *secretoriis* magis functionibus, aut salutaribus *preparationibus* ad substituendas faciles & sufficientes excretiones, *melius* ministerium suum præbere queant. Ne vero natura senilis ob *nimis lenem* & indulgentem tractationem *præmature effera*, lassa & languida reddatur, ideo interdum *modica* quantitas *antebac* magis usitati & adsuæti durioris cibi illis subjectis admitti potest, victum vicissim *nimis* colliquatum, *emollitum* & elixarum *constanter* usurpare velle, *aque minus* salubre est, quia vires, in concoctionis negotio impendendas, valde *relaxat*, & tam hanc, quam connexas alias functiones, in primis regionibus administrandas, perquam *emollitæ* & torpidas reddidit, ut non modo denique ventriculus cum reliquo intestinorum tractu *atonia* & laxitate morbifica afficiatur, sed & variæ molestæ *flatulentia*, insolitæ & enervantes laxiores & crebriores alvinæ dejectiones, lenteria, marcor & tandem superveniens marasmus, consequantur. Magis autem Senes utantur cibis *eupeptis* & convenienter coctis, *conf. JOEJSERI manuductio ad vitam longam P. I. c. 7. p. 48. 49.*

§. IX.

Quoad ciborum *selectum* Senes *temperata saporis*, haud vero *valde Salsa*, nec acerba, austera & nimium acida, nec etiam facile *acescentia* liberaliori copia ingerant, quæ *primis regionibus* & *viis urinariis* multa causantur damna; inde enim cardialgia, tussis stomachalis, ructus nidorosi, anxii vomitus, atrox flatulentia, Colica, alvi adstrictio, aut suspectus fluxus, tenesmi, dolores nephritici, diureseos vitia, imprimis dysuria, aut ischuria

ria, tussis aliquando pectoralis & similia incommoda oriuntur. Et dum senes *dulcia* magis amant, quæ *modico* usu ipsis etiam *proficua* sunt, dum *appetitum* comparate excitant & roborant, *concoctionem* sublevant, *alvi* ordinatam & facilem excretionem *promoveant*, *expectorationem* adjuvant, (ita ut nonnulli Senes, antequam ad nocturnum somnum se præparant & accingunt, paucillum *mellis purioris* optima cum *euphoria* assumere soleant,) ita iisdem tamen cum *moderatione* uti debent: nam *largior* illorum ingestio, aut cum *pinguibus* & *acidis* assumptio, multis etiam *morbosis* alterationibus facilem anam præbet: Et quoniam senilia subiecta facile in *pectore* & *ventriculo* incommoda sentiunt, ita modicus & congruus *dulcium* usus *utrisque* partibus aliqualem salubritatem conciliat: Sin autem cum *dulcium* ingestione secus processerint, multa inde etiam sanitatis offendicula metuenda sunt, præcipue dum adversam & turbulentam fermentationem, multam inquietudinem aliaque in ventriculo & intestinis excitant incommoda, *acidum* hisce partibus inimicum augent, quod alias *copiosa* sua genesi Senibus infensum esse solet. Dum etiam alias *moderatus Lactis* usus sub Diæta Senibus & gratus & salubris est, quoniam non modo pauca quantitate usurpatum sufficiens suggerit *alimentum*, sed & *viribus* allevandis & *resciendis*, nec non singulis *excrezionibus facilisandis* rite usurpatum conducit, nihilo tamen secius cum *acidis* una assumptum multas causatur *vexas*, dum mox in ventriculo in *caseosum* & *acescens* abit coagulum & viscidam cruditatem generat, insuper autem *appetitus* prostrationem, flatus, torsiones ventriculi & multa alia connexa causatur damna. Haud tamen ad viridem Senectam acquirendam
solus

solus usus & esus gelatinosorum, ut & pullorum gallinaceo-
 rum conducit: sicut de Caroli Vti filio, Philippo II. refe-
 runt Historici, quod Senectutem optans & mortem me-
 tuens sollicitam observaverit diætam & in illa ex pullis gal-
 linaceis alimenta ut plurimum comederit, dicens; eum
 vereri, ne si adolescere sineret Gallos (intellexit autem
 gentem & populum Gallorum) ab ipsis devoraretur. Por-
 ro præcautionem circa comestionem *frugum leguminoso-
 rum* variorum brassicæ, betæ, pastinacæ, rapæ specierum,
 similibumque coctilium leguminum observare debent; qua-
 lia esculenta senes quidem, velut *cupedia* appetunt, quo-
 rum *robur* tamen ventriculi & intestinorum illis perferen-
 dis & applicandis non sufficit: ob id bonus ventriculus
 extra ordinem in Senibus deprehensus, haud quotidianis
 observationibus annumerandus est: recte itaque RIEDLI-
 NUS in *Lin. Med. An. 3. Junio obs. 21. p. 400.* inquit, *quan-
 do quis ultimam ferme Senectutem attingit, haud male con-
 cludi potest, quod organis bonis, & ad quasunque actiones
 naturales perficiendas aptis sit instructus, alias vix ac ne
 vix quidem tot annos complevisset, unde & in talibus Seni-
 bus haud raro tantum viscerum robur notabis, quantum
 vix in juvene quæres:* id quod author ille singulari ad-
 dita relata observatione comprobat: Quicumque autem a
juventute singulari ventriculi *robore* in *Senium* usque in-
 structi fuere, illi sane hac firmitate & naturali præstantia
non abusi sunt, sed *providam* illius curam habuerunt, id-
 eo *vivacem* illius virtutem conservarunt. Quodsi etiam
 quidam sanam & viridem Senectutis continuationem ac-
 quirere gestiant, tunc in Diæta multitudinem & *varietatem*
 ciborum vitare & magis *simplicitatem* amare, aut uno &

alte-

altero edulio contenti esse debent; nam si multas ollas degustant, *digestionis* ordinem & vigorem *turbant*: nec admodum diu gloria illa durat, quod eorum individuorum ventriculus *qualibet* perferre queat, & multiplicatorum ferculorum ingestioni adfuerus sit. Multum etiam *commodi Senilibus* ventriculis affert usus & esus *jusculorum* & embammatum temperatorum, Cardamomo, Macere, bacc. Laur. & juniper. Sem. carv. cumin. scenic. apii, anisi præparatorum, quid quod *fructuum dulcium* decoctorum, cum modico Sacchari & Cinnamomi, ut & passulis minoribus mixtorum, quo præter poma & pyra talia, pruna, pruneolæ, caricæ pingues, modica quantitate assumptæ pertinent: ad confortandum ventriculum, primas vias abstergendas & excretiones alvi atque urinæ promovendas, conducit Senibus parca comestio decoctorum malorum coroneorum, cum temperato aromate mixtorum, quo adhuc gelatina cum hisce malis parata spectat: quæ singula quoad Diætam illis conveniunt, qui viridi Senectute frui malunt atque optant.

§. X.

Quod itaque *viridis* Senectus acquiri nequeat, si *æta-*
lis ratio, qualitas & ordo vivendi *non* observatur, innu-
 mera confirmat experientia, id quod etiam suo suffragio
 comprobat RIEDLINUS l.c. An. 2. *Majo obs.* 24. p. 244. ubi
Senectutis viridis exemplum recenset, insuperque testatur,
 quod *plures juvenes* inveniantur, qui *viribus debiles* & *ita*
Senes sunt, quam qui tam vegeta senectute gaudent, ut *juve-*
nes viribus, si non superent, tamen aquent, quales nibilo-
 minus, licet *varius*, reperiantur; quam observationem
 hisce verbis obsignat: *tu qui hac legis, sic vive ut talem se-*
nectu-

neclutem expectare possis; quamplurimi enim intemperan-
tia sua, id impediverunt & quotidie impediunt. Ob id etiam
 homines Senium *intran-*tes moderationem quoad *Morum*
 & *Quietem* observare debent. Minime vero illis *absolu-*
rum otium, & constans *quies* ordinari debet; pessime ita-
 que sibi consulunt illi, qui in *pragressu* annorum periodis
laboriosam vitam egerunt, & *nunc quieti* se tradere volunt,
 si sub *bono appetitu* & *pleno victu* in sella brachiata & reclina-
 toria ad calefactam fornacem *otii* indulgent, proinde
 vero ex insolita *augmentatione* sanguinis, hujusve *ardiori*
 progressu & concurrente *spissitudine*, ob *insufficientem* ex-
 cretionum successum oriente *impuritate* humorum multi-
 plices seniles morbi accelerata invasione sibi accersunt: re-
 ctius itaque tales *initiati* Senes exercitationem corporis
moderatam atque labores *continuent*, habito respectu *vi-*
riam, temporis, aëris aliarumque circumstantiarum, ne vide-
 licet comparato suo robore *abutantur*; pro pristina ita-
 que *adsuetudine* vel ambulando, vel curru vehendo, vel
 equitando, aut ruri aut domi modo convenienter pere-
 grinando, modo domestica negotia tractando corpus ex-
 erceant; & quod jam *gradu* & *diuturnitate* minuendum
 est, id *reperitione* modica suppleatur: nam *remissius*, sed
indies corpus motu exercere Senibus talibus apprimè *con-*
ducit. Hinc omnes *longævi* nunquam in otio, semper in
agili vitæ conditione deprehensi sunt. Quandocunque igitur
 Senes, motui corporis *adsueti*, ab hujus continuatione
desistunt, tunc certo certius *adversa* valetudine confi-
 stari inchoant: multum etiam hisce senibus acceptæ &
 sub temperata aura institutæ *peregrinationes* conducunt,
 imprimis si ex illis *lucrum* honorum & bonorum sperant,
quale

quale medium *plus* illorum sanitatem erigit & reficit, quam selectissima *Panacea*, aut medicina *vires* gloriose promittens: nam *simplicia* talia adminicula, *animum* & *corpus* simul blande afficientia, magnam sanitati promittunt & offerunt utilitatem. Attamen hæc subjecta *relative magis* quieti, quam motui corporis inhærere possunt & debent, dum juniores diutius hunc motum cum euphoria exercere queunt: quare modo *nimiam* quietem & *longinquiora* otia in *hac* ætate improbavimus, quæ præter multa, intrinsecus oborientia sanitatis detrimenta, rigorem corporis, ariduram & contracturam artuum, & omniosum caloris naturalis decrementum causantur. Sic etiam motum per *vecturam* & *equitationem* leniori gradu, quamvis iterata repetitione exercere debent, quia concussionibus dorsi, lumborum, femorum & renum ægre perferre possunt, unde alias facile dolores aliasque harum partium afflictiones patiuntur, quoniam per ordinem ætatis hæc subjecta in cruciatus lumborum, dolores coxendicium, affectus nephriticos ac ischiaticos & diureseos alterationes admodum inclinant: ad diversos etiam motuum talium corporis localium gradus valde *sensibiles* sunt, quilibet senes: quare facile tales dolores in dorso experiuntur, si vel paulo intensiori gradu labores exercent, hinc conqueruntur, sie hätten sich wehe oder verdriess gethan, den Lenden- oder Nieren-Stein rege gemacht: & quoniam interdum ischuria & dysuria vexantur, quæ tali auctiori commotione corporis excitantur, aut accelerantur, ideo quoad motuum exercitium *moderamine* studere debent. Et hoc consilium medicum etiam referendum est, ad *Loquelam* & Sermocinationem, quæ peculiaris species

exercitationis animi atque corporis est, uti amplius hoc probavit & explicavit D. D. PRÆSES in *Disp. de Loquelæ usu Medico*. Quare *temperatus* & iteratus Loquelæ usus Senibus perquam utilis, *nimius* contra, immodicus, excessivus & valde diurnus iisdem *insensus* est, id quod omnes illi satis sæpe experiuntur, qui in Judiciis, Ecclesiis, superioribus & inferioribus scholis, Comitibus, legationibus, aliisque cæteribus hac in ætate sermones suos & potentia & duratione protrahunt.

§. XI.

Proxime in ordine, Medicorum Scholæ usitato, dispiciemus quale moderamen Senes, *sanam, vegetam* & longam vitam optantes quoad *Somni & Vigiliarum* usum & exercitium observare debeant; quod uterque status & exercitium vario usu vitam & mortem, Salutem & interitum promoveri queat, uberrimis testimoniis a medicis comprobatum est. Senectutis ostia itaque intrantes non penitus *indulgentes* se tractare debent; ideo *multum* aut *nimum* Somno incumbere velle valde Senibus *insensum* est, quia *vires* magis labefactat, animum magis in hac ætate *torpidum* reddit, *cerebrum* nimis humoribus *pituirosis* opplet & onerat, *catarrhos* invitat, excretionum ordinem & *sufficienciam* turbat, *impuritates* in corpore accumulat, *stagnationes* humorum invitat, & ad affectus *apoplecticos* magis disponit: qua de causa Senes quidem *sufficiencer*, si possunt, Somnum capere debent, quia hac ætate *aliquale* animi & corporis *decrementum* sentiunt, ut propterea Somno *convenienti* viribus suis *subvenire* debeant: ob id communi suffragio, infantibus & *Senibus* paulo *longior* conceditur Somnus, qui tamen in *vegetis* subjectis non in
vitio-

vitiosum orium convertendus est, ne loco roboris acquirendi in præmaturum *animi torporem* & corporis languorem incidant: etenim initiantes Senes comparato *vigore* naturali præditi, bono etiam *appetitu* & *somno* probati, facile Senectute sua *aburentes* & remissius atque *mollius* se tractantes, *longiori* somno plus *damni*, quam commodi sibi contrahere possunt. Quod vero Somnum *pomeridianum* concernit, de quo medici, præter necessitatem multa judicant, tunc ille *talibus* Senibus interdicens *non* est, qui *nocturnis* horis *interruptum* & insufficientem capiunt somnum, qui *diurnis* horis animo & corpore satis *laboriosi* sunt, qui viribus *non* multum *robustis* gaudent, qui facile *delassationi* subjiciuntur, qui *mediocrem* ventriculi tonum habent, qui nunc aliqualem *defectum* virium *animi* sentiunt, qui *urgentem* proclivitatem ad Somnum *diurno* tempore, & præcipue *post prandium* animi & corporis *languorem* sentiunt, aut aliquali *capitis gravitate* eo tempore afficiuntur, qui eodem temporis termino paulo majorem calorem in corpore externo experiuntur, ubi sanguis largius & intensius ab internis visceribus in peripheriam corporis transfertur, qui alias *rapidius* ingestos cibos *digerunt*, qui *prandendo* paulo *largiorem*, cenando autem parciozem victum assumunt, qui *post* pastum *incommodos* patiuntur ructus, si in quibusdam subjectis digestio paulo *civarius* & efficacius succedit &c. quæ qualitates & circumstantiæ, in Senibus obviæ, pomeridianum somnum omnino cum *euphoria* admittunt. Multum proinde tales homines levat, *rescit* & quoad sanitatem confirmat *ordo* dormiendi, quo horas exacte observent: quoad *hoc* enim medium vitæ & sanita-

Senes cum *infantibus* commune quid habent, dum *inordinate* Somnum capientes, aut *diutius* vigilantes, vel *agere* obdormiscunt, vel *turbulenter* acquiescunt; vel a proximo somno parum roborantur, sic werden überwach: id quod cum *majoribus* molestiis & incommodis accidit, si *cena larga* & diffusa se opplerunt, wann sie von abendlichen und nächtlichen Schmauseweyen zurück kommen. Et quemadmodum *juniores* ab *inopportuno turbulento* & *inordinato* somno multa variaque sanitatis offendicula experiuntur, ita tanto *magis* hoc in *senibus* contingit, qui propterea *serius besternam* ataxiam diatereticam, aut prolongatos atque auctos animi & corporis labores accusant, seriusve deplorant, ab hoc enim *inordinato Somni* exercitio mentis & corporis facultates turbantur: inde etiam in nonnullis subjectis *peculiares* tragici eventus derivari possunt, ut ob *gravem errorem*, quoad *Somnum* commissum, aut *apoplecticis*, aut *suffocativis* affectibus obruantur & præcipitentur, imprimis si *mediocris error diatereticus* concurrat & præcedens propensio & *dispositio* ad *tales* affectus in certis *individuis* præsto fuit. Inde etiam liquet, quod *multæ* vigiliae valde *noxia* sint *Senibus*, quæ cæteroquin *sanos* & *robustos* homines cito & graviter *labefactare* solent: hinc in *senili* ætate *nocturnæ* lucubrations & operationes cum longiori pervigilio sollicitè *fugiendæ*, tanto magis si cum *intensiori* virium *mentis* atque *corporis* applicatione exercentur.

§. XII.

Plurimum porro *senili* Sanitati *conferre*, si *ordinaria*, & *quædam* *extraordinariæ salubres* Excretiones *rite* continuant, quæ dum *hac* ætate aut *facile deficere*, aut ab *ordine*

ordine deflectere inchoant, ita quovis congruo studio *promovenda* sunt: ob id excretio *peripherica* per moderatam & constantem transpirationem insensibilem conservari, allevari & adjuvari debet: id optime & *naturali* ordini admodum congrue fieri potest, si *diaterica* adminicula adhibentur, præcipue alimenta *liquida*, juscula lenientia, modice stomachica & resolventia, e radicibus esculentis cichor. petroselini, scorzoneræ esculentæ, apii dulc. s. Selini, herb. salv. rutæ, thym. menth. & reliquis lenientib. supra commendatis, sem. iisd. cum bacc. lauri, junip. modico ZZ. præterea alia juscula *simplicia* avenacea, hordeacea, farinacea calide comedenda, quæ *humectante*, leniente & calefaciente effectu utilia sunt: huc etiam conducunt *lacticia modice* & calide ingerenda, aliaque dilutiora, decocta, *maturinis* imprimis horis cum mitiori *regimine* forbillanda: nonnullis interdum *frictio dorsi, humborum & femorum* cum linteis mediocriter calefactis ad fornacem calidam proficit: aliquibus nonnunquam *pediluvia* conveniunt, quæ singula præsidia & media, *cutem emolliendo*, poros *aperiendo*, sanguinis *auctiorem* motum provocando, *largiorem* humorum ingressum in *superficiem* corporis invitando, *spissorem* eorum consistentiam *resolvendo* & diluendo, vias, canales, poros & fibras emolliendo & relaxando, *æqualem* humorum distributionem promovendo, transpirationem auctiorem & congruam *sudationem* alliciunt & provocant, imprimis dum *Semilium* subjectorum *cutis* rigidior & aridior nec non humorum massa *spissior* redditur. Præter hæc auxilia eandem excretionem cutaneam & necessariam transpirationem promovent *moderati motus* corporis atque congrui labo-

labores, qui singulis reliquis *salutaribus* excretionibus *facilitandis* perquam conducunt: de qua consideratione medica speciali instituto egit D. D. PRÆSES *de Sudoris ambulatorii salubritate & insalubritate*. Deinde etiam maxime refert & *sanitari Senili* conducit, ut alvina excretio constans atque sufficiens sit, maneatque, quæ rectius ordinariis, domesticis & diætericis mediis sublevanda erit, quo magis alimenta liquida, mollia, humida, mediocriter dulcia, remissius salina conferunt, hisce sociandæ sunt substantiæ emollientes, temperatæ pingues, oleosæ diætericæ, ut & media passulata, prunata, poma & pyra dulcia &c. imprimis *modicus dulcium* aut saccharatorum esculentorum usus Senibus admodum confert: huc spectant *gelatina* cum passulis & rosaceis additamentis paratæ: nec lacticiniorum, *mellitorumque* providus usus improbandus est: haud vero consultum est Senilia subjecta quoad *alvi* promotionum *sæpe* aut *solicite artificialibus* s. pilulis, s. mannatis, s. aliis tractare & adigere, quia multa inde incommoda sibi accersunt; quæ prolixius recensere haud instituti præsentis fert ratio: certius, securius & efficacius autem *hæc* excretio lenioribus *diætericis*, alimenti & medicamenti vices tenentibus, promoveri potest. Subinde autem ad hanc evacuationem, pharmaceutica ope provocandam, ægre perferunt Senilia subjecta, mannata, tamarindinata, cassiata nec etiam cruda aloetica, larga hellaborina, omnium minime *potentiora* purgantia: nec etiam rhabarbarum pulverisatum admodum illis confert, quia *bile non* abundant, *spissas* magis & *acescentes* cruditates in ventriculo & intestinis gerunt, organa *excretoria sicciora* & strictiora habent, & cetera.

cceteroquin a rhabarbaro in substantia adhibito, post im-
 tratam aliqualem alvi liberationem pertinaciorum ejus ad-
 strictionem & retentionem experiuntur: quod si vero
 pharmaceutica auxilia hisce subiectis ordinare causæ postu-
 laverint, tunc pilulas modica quantitate Strahlianas, syr-
 ros. solut. de Cichor. c. rhabarb. Passul. Laxatin. passul. &
 pruna laxativa, fol. Sennæ c. passul. aut prunis addito aro-
 mate, aut alio carminativo decocta ordinamus. Ceterum
 etiam potus sufficiens non valde crassus & saturatus, nec
 nimis aquosus, sed temperatus ad humectandam & lenien-
 dam alvum convenit: quo etiam decoctum dilutius Coffee
 cum lacte & quodam aromate sufficienter dulcificatum per-
 tinet: nec minori efficacia mellita, saccharina, vina dul-
 cia varia præparatione atque enchiresi domestica & culi-
 nari ordinata eandem virtutem placide alvum admonen-
 tem & facilitantem habent.

§. XIII.

Præter hæc evacuationes ulterius in senili ætate
urina facilis & sufficiens successus promovendus, tanto
 magis quia hæc ætate multa *incommoda* hanc excretionem
 affligunt, ut spasmi vesicæ urinariæ, ardor urinae, ischuria,
 imprimis dysuria multos cruciatu caudentur; id quod
 tanto magis in subiectis *plethoricis*, calidi temperamenti,
 animo & corpore adhuc respectu agilibus, effectibus &
 illecebris aut plane exercitiis *iracundis* & *libidinosis* dedi-
 tis, diætæ *salsæ*, *aromaticæ* & intensius *sapidæ* aut *gene-
 rosæ* atque vinosæ valde addictis expectandum est: quam
 ob causam diætæ *liquida temperata*, prædictis jusculis her-
 baceis cum sem. carv. cumin. dauci, petrosel. apii, aneth.
 anif. scenic. cardamom. bacc. junip. decoctis, ut & præ-
 para-

parationibus culinaribus passulatis, prunis decoctis, similibus fructibus dulcibus coctis, esculentis cichoraceis, petroselinis, juniperinis, felinis, nec non gelatinosis domesticis, decoctis hordeaceis, avenaceis, lacticiniis, farinaceis, oryza cocta, decoctis & gelatina e C. C. & ebore raspatis, aut aliis decoctis & infusis domesticis aquosis dilutioribus, ad invitandam, facilitandam & excitandam diuresin perquam conducunt: *Concentrata* diuretica, spirituosâ salina alcalina, volatilia, & talia Succinata, juniperina, therebinthinata, anisata, acria, destillata, oleosa hæc subiecta *ægre* perferunt; nec etiam *cruda acida*, austera, acerba esculenta & potulenta, ut & *vina juniora*, crudiora, sulphurata, vappida, valde acida, aut cerevisia admodum dulcis, mucida, recens, parum defæcata, aut spissa, nimis saturata, valde adulta, acescens quam duriusculam *hårtlich* nominant, illis subiectis conducunt, quia hanc urinæ excretionem graviter turbant: Quod si itaque diureseos incommoda senserint, prædicta diuretica magis, quam operose arte facta aut pharmaceutica usurpent: quo etiam topica lenientia, & secura sedantia conferunt, quæ in forma cataplasmatum cum lacte decocta aut vesicarum lacte calido vel decocto emolliente implentur ad lumborum & pectinis regionem applicari possunt, velut e radd. malv. alth. lil. alb. liquirit. ir. flor. herb. mellif. malv. parietar. mercur. salv. menth. fl. alth. lil. alb. sambuc. aneth. verbas. chamom. vulg. melil. sem. scenic. bacc. juniper. croc. orient. &c. parandi. Si vero quidam Senes præcedentibus ætatibus, liberalius sudarunt, nunc autem ob corpus Senile rigidum parcius sudant, tunc diuresis paulo largius succedit, quæ non turbanda, sed iusculis modice roborantibus sublevanda. *Pectoris* subinde habent

benda erit ratio, ne *debita* illius excretio offendatur, *supprimatur*, aut pervertatur: quare *frigidam* auram, asperum & frigidum *ventum*, frigida *ingesta*, & quaecunque *acido-austera* adstrictione *fauces* molestant, follicite fugienda sunt: rectius *mitius calida* liquida assumant, sicut supra commendatus *vesperinus mellis* usus pectus leniter, secure & efficaciter repurgat, quod etiam *temperata dulcia diæterica* & ipsum *vinum dulce*, modica quantitate usurpata, conveniunt: huc pariter buryri, cum ruta & salvia combinati, comestio diæterica quadrat: non exclusis infusis aquosis herb. veronic. salv. tussilag. rad. liquir. ir. flor. enul. cum caric. pingu. & tantillo croci orient. instruendis & modico sacchari candi cicurandis. *Capitis* purgatio per emunctorium *navium* promoveatur, infuso aquoso calido herb. major. cum. sem. nigellæ, parcius cum squamula aut linteolo intra nares attrahendo, vel spir. Sal. ammoniac. cum pauxillo balsami oleosi mixto pro odore adhibendo; remotis pulveribus potentius errhinis & ptarmicis: huc etiam illis, qui de *frigidiusculo* capite & cerebro conqueruntur ac *fixis catarrhalibus* stagnationibus vexantur, *sacculi nervini* pro capite conveniunt, e rad. angel. caryophyll. ir. flor. galang. valerian. herb. serpill. betonic. rorismar. abrotan. matricar. puleg. menth. &c. flor. lavend. paralyf. sem. anif. croc. orient. camph. thur. mastich. G. elem. benz. L. aloes, Sassafr. rhod. &c. conficiendi. Quod aurem individuales *consuetudines*, Senibus familiares, respicit, tunc illæ *agerrime averti* possunt, quia jam consenuerunt: ob id si malæ & præjudiciosæ fuerint, indulgentius & *remissius* interdum *cohibendæ*, non vero *simul & semel* supprimendæ sunt, servata & subjuncta il-

la præcautione, ut rempestive & congrue mala inde metuenda præoccupentur & declinentur: nam in hac ætate consuetudines etiam *consenuerunt* & *firmas* habent radices, ideo *dupla* qualitate *immorigera*, morosæ & pertinaces sunt, quæ propterea *indulgentius* tractandæ & magis *remotivæ*, quam positive & directe *mitigandæ*, ne vide licet talia *offendicula* & irritamenta admittantur, quæ illas *allicere* & exacerbare possunt, unde rectius lenientibus, *temperantibus* & selectis sedantibus tractari debent, si pericula minantur.

§. XIV.

Ultimo denique loco paucis adhuc *selectas* quasdam observationes, præcedentibus annectere placet: Quid itaque judicandum erit de *usu* & *utilitate vini* in *Senectute*? vulgo constat, quod Senes avide haustulum vini appetant, unde refectionem *eine Lab- und Stärkung* sperant: sed merito quæritur, an ipsis etiam conducatur: commune quidem & antiquitus receptum est assertum, quod *vinum sit Lac Senum*, sicut LENTILIUS in *Eteodromo Med. Pract. p. 118.* inquit: *Vinum Lac Senum, Puerorum Venenum*: Quamvis quidem *confortantem* virtutem in *senibus*, *baud* tamen ullibi *alimentosam* vim habeat, tamen hæc commendario *circumspecte* assumenda & imitanda est. VALLESIUS *de Sacv. Philos. c. 29.* huic diæterio *baud* assensum præber: quare cum limitatione & *discretione* illa commendatio accipienda est: *recentia*, cruda, sulphurata, acida, austera, gravia, harte, rohe, junge, *schwehre Weine*, omnibus *Senibus infensa* sunt, proinde etiam *Germanica acida* Vina, velut Rhenanum, Mosellanum, Franconicum, imo quædam Gallica harum qualitatum, *Senibus parum*

parum conferunt, quæ ventriculum *nimia* aciditate, quæ
alias hac in ætate *incommode* afficitur, molestat; quare
 nonnulli medici *bene* ordinant, ut tales Senes, quibus *fa-*
cile infensa aciditas in ventriculo generatur & accumula-
 tur, tale vinum *adultum* acidæ qualitatis sufficienti *aqua*
correctum, ventriculum *roborat*, *concoctionem* allevat, *se*
 & *excretiones* adjuvat aliasque utilitates provocat. Alias
 autem inter vitia Germanica genuinum *adultum Mosella-*
num, aut *Neccerantum præ aliis* hac in ætate confert: dum
acida vina *pure* ingesta, *morbificam* aciditatem in ventri-
 culo *augent*, *concoctionem turbant*, *vultus* molestos ni-
 dorosos & asthmata stomachalia causantur, alvi adstri-
 ctionem, urinæ varia vitia, & multa alia *incommoda* ge-
 nerant: quare AVICENNA dixit: quod *vinum dulce sit*
Lac Senum: sed neque huic exoticæ, peregrinæ, aut ara-
 bicæ commendationi nostris in oris adeo promiscua fides
 tribuenda, nam quod valet de *vino arabico* in gente *ara-*
bum, id non valet de vino tali aut arabico, aut exotico alio
 in provinciis *Germanorum*: ideo etiam *parcius dulci* vino
 Senes *nostrarum* regionum uti debent: imprimis autem
 provide explorandum est, an talia subiecta ad generandam
 & colligendam *multam aciditatem* in ventriculo valde *pra-*
no sint, cum nec dulce, nec acidum vinum *facile* aut promi-
 sceue convenit: quamvis etiam aut natura dulcia, aut alia ope
 dulcificata vina Senibus *alvum apertam* servant, tamen pro
 varietate aliorum ingestorum cibariorum facile aut valde
fermentantium modo molesta *tussis stomachalis*, modo
asthma stomachicum, modo cardialgia, vomitus, coli-
 ca, alui fluxus, & varia urinæ vitia inde excitantur: quam

ob rem *Senes vino* non nisi *medica* relatione & destinatione uti debent.

§. XV.

Deinde alia observatio paululum concilianda & explicanda venit, quam circumspēcte videlicet Senes tractandi sint, si *hæmorrhoidalibus* motibus & fluxibus obnoxii sunt, sub hac qualitate *accurata & temperata* Diæta, *moderatus* corporis motus, & idonea media, *alvi* excretionem promoventia, perquam conducunt. Diæta ita sit comparata, ut *superius* indicavimus, quæ concoctionem *allevat*, non aggravat, *cruditates & flatu* arcet, excretionem alvi & urinæ faciliat. Motus corporis aut ambulando, aut vehendo, aut equitando lenius exerceatur, evitata videlicet *nimia sanguinis* commotione, corporis *exhaustione & virium* dilapidatione. Alvum promoventia magis *culina*, quam pharmacia suggerat, & *talia* quidem, quæ superius commendata prostant: e pharmaceuticis pilulæ Stahlianæ, circumspēcta ordinatione, passulata, prunata, & singulari circumspēctione mannata cum cremore tartari & temperato carminativo mixta adhibeantur, quo etiam rhabarbarina *in nonnullis*, aut non indiffereto usu, spectant, sed neutiquam tosta: quamvis in *multis* perita & *judiciofa circumspēctio* cum *mannatis* observanda sit. Non pauci ante portas Senectutis, & quando hæc intraverant, variis molestiis viarum *urinariarum*, præcipue spasticis, & ardentibus vexantur, quæ communiter deficientem aut retentum urinæ successum comprehendunt; cui afflictioni *magis diæreticis lenientibus*, emollientibus, oleosis, temperatis pinguibus, quam positivis & fortioribus diureticis subveniendum, quo pariter temperata lacticia & gelatinosa spe-

ſpectant: calida ingeſta huc imprimis conferunt, omnia frigida & refrigerantia ſollicite ſunt vitanda, ſicut ante monitum fuit: Et hæc ſingula præcipua ſunt adminicula, quibus divina bonitate dirigente *viridis* Senectus in *variis* individuis promoveri & acquiri poteſt, quorum ope atque *convenienti* uſu facilius & certius expectata & exoptata ſalubritas naturalis adjuvari poteſt, quam ſi fallacia talia experimenta, ad *Paracelſi* perſuaſionem Senectus retrahi, aut juvenili ætati reſtitui, inque hanc reduci valeat, adhibentur, de qua irrita promiſſione præter VALLESIUM, PERAMATUM, FREYTAG, FRANCUM, PANSAM, CARDANUM & LOTTICHIUM, qui de eadem egerunt illamque reſutarunt, *vid. REJES. Comp. Elyſ. juc. quaſt. 26. BRAVO de dogmat. Medic. præſtantia Sect. 1. reſol 13 p. 39. ſq.* ſub tali ſobrio rerum naturalium uſu expectanda & promittenda erit, *viridis* & venerabilis ætas ſenilis, quæ genuinis meritis rectius, quam rugis & canis ſe probat, ut AMBROSIUS eloquitur: *Vere Senectus illa venerabilis, qua non canis, ſed meritis albescit.* Sed ſatis nunc de hoc argumento actum, ne limites inſtituti noſtri transgrediamur. Quoniam præſens noſtra tractatio ſenuit, limitesque ſui progreſſus latius extendit. Quoniam vero juxta proverbium nil facilius ſenescit, quam gratia, ideo clauſulam huic tractationi imponimus, cum gratiarum actione Deumque rogamus, ut præſentem laborem ſua gratia comitetur, efficiatque utis omnibus ingenuis Senibus ſalutarem indicet & promoveat uſum, effectum atque

F I N E M.

01 A 6505

7

ULB Halle 3
002 937 298

nur 10. Stk 7A-70C

bücher verknüpft

1017

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA, ^{20.}
DE
**SENECTUTE
VIRIDI,**

Wie man ein lebhaft und gesundes Alter erlangen
und erhalten könne,

Quam

AUSPICE DEO PROPITIO,
Et Consensu atque Auctoritate Gratiſſa Facultatis Medicæ,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,
P R Æ S I D E,

DN. D. MICHAELE ALBERTI.

SACR. MAJ. REG. PORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB.
CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE
PUBLICO ORDINARIO, ETC.

DECANO H. T. SPECTATISSIMO,

Domino Patrono ac Promotore ſuo, omni honoris cultu proſequendo,

PRO GRADU DOCTORIS

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS DO
CTORALIBUS LEGITIME IMPETRANDIS,

HORIS LOCOQUE CONSVETIS

ANNO MDCCXXII. D. NOVEMBR.

Publicæ ac placidæ Eruditorum venilationi ſubjiciet

AUCTOR RESPONDENS

GOTTLOB FRIDERICUS KREBS,
JOESTADT. MISNICUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
TYPIS JOH. CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.